

"Mladi za napredek Maribora 2011"

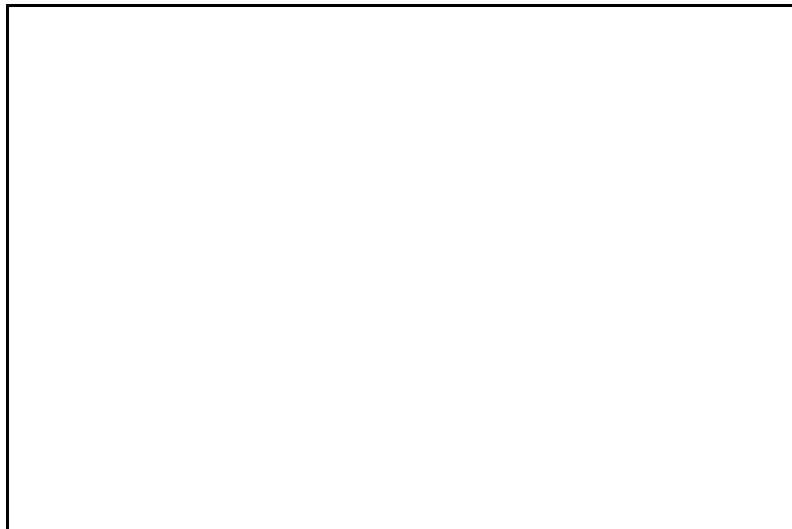
28. srečanje

FORMA VIVA
"SKRITI" KULTURNI ZAKLAD
MARIBORA

Raziskovalno področje

NARAVNA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Raziskovalna naloga

Maribor, januar 2011

"Mladi za napredek Maribora 2011"

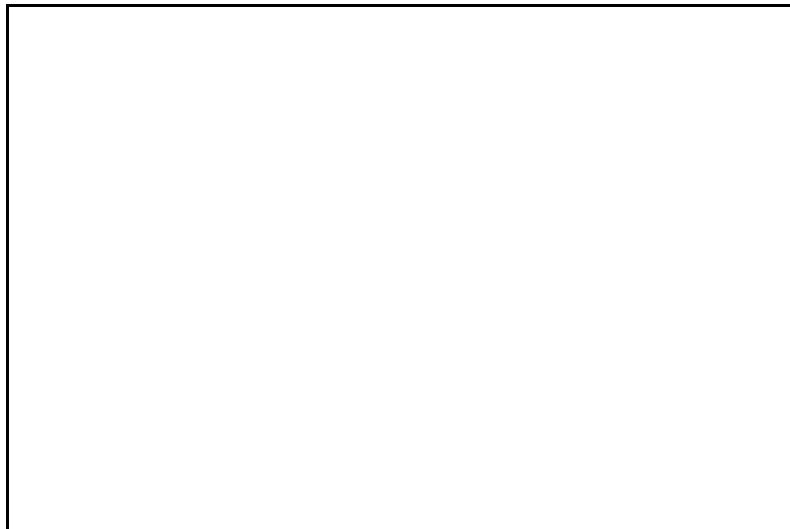
28. srečanje

FORMA VIVA
"SKRITI" KULTURNI ZAKLAD
MARIBORA

Raziskovalno področje

NARAVNA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Raziskovalna naloga

Maribor, januar 2011

Kazalo vsebine

1POVZETEK.....	1
2UVOD.....	2
2.1 Namen in cilji raziskovalne naloge.....	2
2.2 Hipoteze.....	2
2.3 Metodologija.....	3
3FORMA VIVA – LIKOVNE STVARITVE BOGATIJO SKUPNOST.....	4
3.1 Likovna zapuščina davnih prednikov.....	4
3.2 Likovna umetnost in vsakdanje življenje.....	5
3.3 Forma viva v Sloveniji.....	5
4MARIBORSKA FORMA VIVA V BETONU.....	7
4.1 Zamisel.....	7
4.2 Predstavitev skulptur in avtorjev.....	8
4.3 Današnje stanje in pomen mariborske Forme vive.....	14
5ANKETA MED MARIBORČANI O FORMI VIVI.....	18
5.1 Opis vzorca anketiranih in vprašalnik.....	18
5.2 Rezultati ankete.....	22
5.3 Razprava o rezultatih.....	24
6SKLEP – FORMA VIVA V EVROPSKI PRESTOLNICI KULTURE.....	26
7VIRI.....	28
8PRILOGE.....	29
8.1 ANKETNI VPRAŠALNIK – Forma viva v Mariboru.....	29

1 POVZETEK

Maribor je bil po številu javnih skulptur skromno mesto. Velika sprememba se je zgodila v letih od 1967 do 1986, ko so v mestu potekali kiparski simpoziji Forma viva. Maribor so obogatili z 19 izjemnimi skulpturami, ki so jih ustvarili domači in tuji umetniki.

Ob raziskovanju sem si ogledala stanje skulptur, ki so stare že več desetletij in ker beton ni večer, so ob pomanjkljivem vzdrževanju možne tudi poškodbe. Pregledala sem urejenost okolja in ugotovila, da v mnogih primerih to ni urejeno oziroma ne omogoča, da bi skulpture prišle do izraza. Predvidevala sem, da prebivalci Maribora ne poznajo dovolj vrednosti Forme vive in je ne štejejo med znamenitosti mesta, in ugotavljala pravilnost domnev.

Raziskava je v celoti potrdila moja predvidevanja in pričakovanja o tem, da je Forma viva 'skriti kulturni zaklad' Maribora, čeprav je vsem na očeh. Tega bogastva se premalo zavedamo in ga premalo poznamo. Umetnine bi morali vzdrževati in urejati njihovo okolje, kar ni zadovoljivo rešeno.

Predlagam nekaj načinov, s katerimi bi lahko povečali prepoznavnost skulptur projekta Forma viva, in načine, kako bi lahko skulpture vključili v dogajanja v času, ko bo Maribor nosil naslov Evropska prestolnica kulture.

Predlagam nekaj načinov, s katerimi bi lahko povečali prepoznavnost skulptur projekta Forma viva in načine, kako bi lahko skulpture vključili v dogajanja v času, ko bo Maribor nosil naslov Evropska prestolnica kulture.

2 UVOD

2.1 *Namen in cilji raziskovalne naloge*

Zadnje čase se v Mariboru vse več govori o kulturi. Nekoč je Maribor slovel kot industrijsko mesto, saj je imel vrsto znanih tovarn, ki so zaposlovale na tisoče ljudi: TAM – Tovarna avtomobilov Maribor, Metalna, TVT – Tovarna železniških vozil, Elektrokovina, MTT – Mariborska tekstilna tovarna, Zlatorog, Hidromontaža, Marles, Primat in še mnogo drugih, o katerih ni več duha, ne sluha. Vse to je zgodovina, danes pa Slovenija in tujina poznata Maribor po dobri operi, drami, baletu, simfoničnemu orkestru, Festivalu Lent, svetovnem tekmovanju pevskih zborov in Carmini Slovenici, po univerzi, kliničnem centru, lepem parku in botaničnem vrtu itd. Zato se nihče ne čudi, da bo leta 2012 Maribor Evropska prestolnica kulture.

Ker me še posebej zanima likovna umetnost, sem razmišljala, ali se lahko Maribor izkaže tudi na tem področju? Imamo dobre slikarje in kiparje in govorilo se je o izgradnji nove umetnostne galerije. Toda kaj naj pokažemo številnim obiskovalcem, ki bodo leta 2012. prihajali v Maribor? V bližini mojega doma stoji na začetku Gosposvetske ceste zaraščen in zato komaj opazen kip in ko sem raziskovala, kako se je tam znašel, sem zvedela za mariborsko Formo vivo v betonu. Takšne skulpture so posejane tudi drugod po mestu in predstavljajo veliko umetniško bogastvo, ki ga lahko kot evropska kulturna prestolnica s ponosom pokažemo obiskovalcem. Najprej pa moramo tudi sami o tem kaj vedeti in to je bila vzpodbuda, da sem poiskala in poslikala vseh 19 skulptur Forme vive v Mariboru.

Z raziskovalno nalogo sem imela namen ugotoviti, kako je Forma viva nastajala, kje vse in v kakšnem stanju so skulpture, kaj prebivalci mesta mislijo o njih in kako se bodo vključevale v program Evropske prestolnice kulture.

Cilj raziskovalne naloge je po skromnih močeh prispevati k temu, da bi se javnost bolj zavedala pomena Forme vive, ki je sicer vsem na očeh, a vseeno "skriti zaklad", če ni poznana njena velika vrednost. Z raziskovalno nalogo želim pomagati Umetnostni galeriji Maribor, ki se trudi s promocijo Forme vive in morda lahko spodbudim mlade, da bi se bolj zanimali za umetnine, mimo katerih vsak dan hodijo.

2.2 *Hipoteze*

V raziskovalni nalogi sem iskala potrditev ali neveljavnost naslednjih hipotez, da bi jih potrdila oziroma ovrgla sem uporabila metodo opazovanja. Te hipoteze so:

- Formo vivo v betonu so ustvarili veliki umetniki iz Slovenije in tujine in predstavlja kulturni zaklad našega mesta;
- obstaja možnost, da so skulpture zaradi starosti več deset let in zaradi materiala, betona, ki ni "večen", ter pomanjkljivega vzdrževanja poškodovane;

-
- okolje skulptur je pomanjkljivo ali neustrezno urejeno in skulpture ne pridejo do izraza.

Da bi lahko pripravila predloge in smernice za vključitev Forme vive v projekt Evropska prestolnica kulture, sem s pomočjo anketnega vprašalnika želela ugotoviti, v kolikšni meri so skulpture Forme vive prepoznavne, kdo jih pozna, kakšen pomen dajejo projektu in umetninam. Pri tem sem postavila naslednje hipoteze:

- večina anketiranih obiskuje kulturne prireditve;
- med moškimi in ženskami ni občutnejše razlike pri obiskovanju kulturnih prireditev;
- mlajši, učenci in dijaki, kulturne prireditve najpogosteje obiskujejo s šolo;
- kulturnih prireditev se pogosteje udeležujejo ljudje z izobrazbo višjo od srednje;
- prepoznavnost Forme vive je najmanjša pri mlajših ljudeh;
- anketirani se strinjajo, da je prepoznavnost Forme vive pomembna za prepoznavnost mesta;
- vprašani se ne strinjajo z dodatno postavitvijo skulptur;
- prepoznavnost skulptur med anketiranimi je slaba;
- anketirani Forme vive ne postavljajo na visoko mesto med znamenitosti mesta;

2.3 Metodologija

Raziskovalno nalogo sem izvajala na terenu, saj sem si večkrat ogledala in fotografirala skulpture. Pregledala sem tudi okolje, v katerem se nahajajo in ugotavljala njihovo stanje in morebitno poškodovanost.

Zbrala in proučila sem različne pisne vire o Formi vivi v Sloveniji in še posebej v Mariboru, pri čemer sem se lahko oprla na knjižnico Umetnostne galerije Maribor.

Oprla sem se na informacije starejših sorodnikov, ki so bili kot gradbeniki in kulturniki neposredno ali posredno soudeleženi pri Formi vivi.

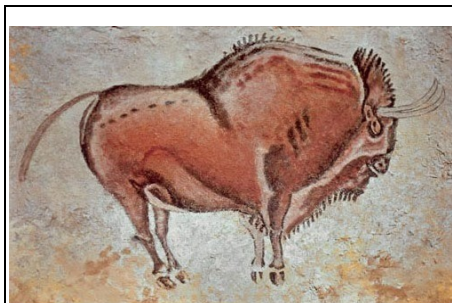
Opravila sem anketo med prebivalci Maribora o poznavanju in odnosu do Forme vive. Za izdelavo ankete in pripravo osnovnih rezultatov sem uporabila odprto-kodni program "limesurvey" ter program "pspp" za grafične prikaze.

O nekaterih temah sem se poučila iz splošne literature o zgodovini likovne umetnosti.

Besedilo sem uredila s pomočjo programa OpenOffice.org, slikovno gradivo pa s programom Gimp.

3 FORMA VIVA – LIKOVNE STVARITVE BOGATIJO SKUPNOST

3.1 Likovna zapuščina davnih prednikov

Slika 1: Bizon iz Altamire; Vir: <http://annalesgeoehistoria.files.wordpress.com/2009/11/>

Vladimir Bračič (1983) je v povezavi z mariborsko Formo vivo zapisal: "Prastara navada je, da so ljudje krasili svoja naselja, predvsem mesta, z različnimi likovnimi stvaritvami. Najpogosteje so jih postavljali v slavo in spomin božanstev, vladarjev in drugih pomembnih osebnosti, pa tudi v spomin na vesele in žalostne dogodke. Tako so nekatera mesta bogata kulturnih spomenikov vseh vrst in oblik. Maribor med takšna mesta ne moremo šteti, saj je predolgo živel kot majhno provincialno mesto."

Ljudje res že od kamene dobe naprej opremljajo svoja bivališča s slikami in oblikami, ki nimajo uporabnega namena, ampak so vredna občudovanja zaradi svoje lepote. Okoli 20.000 let so stare znamenite poslikave v jamah Altamira v Španiji in Lascaux v Franciji. Taka odkritja obstajajo v 83 državah po celem svetu. Tudi v Sloveniji imamo poslikano jamo v bližini Sežane.

Še bolj opazne kot poslikave so zgradbe in spomeniki, ki so jih pustile za seboj vse civilizacije: Babilonci, Egipčani, Kitajci, Kelti, Indijanci itd. Občudujemo piramide, Stonehenge, toteme, moaije in tisoče

Slika 2: Risbe iz Altamire; Vir: <http://annalesgeoehistoria.files.wordpress.com/2009/11/altamira.jpg>

Slika 3: Piščal iz jame Divje babe; Vir: http://www.abram.si/mma_bin.php?id=2010111014261718&src=org

drugih izdelkov človeški rok, ki so namenjeni čaščenju in spoštovanju. Sem lahko prištejemo tudi piščalko iz Divjih bab pri Cerknem, ki je s 40.000 leti najstarejši glasbeni inštrument na svetu.

Človek je vedno težil, da bi dosegel še nekaj več od golega preživetja. Zato je ustvarjal stvari, ki so bile trajnejše od njegovega življenja in so prenašale spomin o njem na naslednje generacije. Po njih niso razpoznavni samo posamezniki, ampak tudi skupnosti, ki so jim pripadali. Danes na tej podlagi prepoznavamo cele kulture in civilizacije.

3.2 Likovna umetnost in vsakdanje življenje

Človek je vizualno bitje in naši možgani vsak trenutek beležijo vidne vtise. Človeštvo si je skozi razvoj izoblikovalo vizualno kulturo in vsakdo razlikuje med "lepim" in "grdim". S tem ni mišljeno, da imajo vsi enake predstave o tem, saj imajo "vsake oči svojega malarja", kot pravi ljudska modrost. Vendar pa se prepričanja o lepem med ljudmi postopoma zbližujejo in vredne postajajo take stvari, ki so lepe za večino ljudi.

Likovna umetnost se ne kaže le v galerijah in muzejih, ampak tudi v vsakdanjem življenju. Žlica, stol, avto in tisoče drugih stvari, ki jih uporabljamo, imajo neko obliko (dizajn) in ni nam vseeno, kakšne so. Izberemo raje tiste, ki so lepe. Pogled na lepoto se spreminja in v davnih časih so o njej mislili drugače kot danes. Tudi danes obstajajo velike razlike med "starimi" in "mladimi" o tem, kaj je lepa ali grda obleka. V Turčiji je lepo nekaj drugega kot v Sloveniji.

Obstajajo pa tudi splošna pravila o lepem, ki jih postavljajo največji umetniki. Tako se je npr. izoblikovalo pravilo "zatega reza", ki so ga upoštevali že Egipčani pri gradnji piramid in ga spoštuje vsa likovna umetnost do današnjih dni. Več ko smo v stiku z likovno umetnostjo, bolj so nam blizu taka splošna pravila in lažje prepoznavamo pravo lepoto. To je pomembno, saj lepota ljudi zbližuje, ker je skupni imenovalac njihovega občudovanja. Kič, ki je za vsakim vogalom različen in brez skupnega imenovalca, pa ljudi razdvaja, saj se lahko o njem le prepiramo, ker v njem ni nič takega, kar bi vsi priznali za lepo.

Prepletenost likovne umetnosti z vsakdanjim življenjem je znak višje razvitosti nekega okolja in neke družbe. To se vidi v bivalni kulturi, v arhitekturi in urbanizmu. Mesta, ki so bogato "opremljena" s spomeniki, lepimi hišami, svetlimi trgi in urejenimi parki in drevoredi, vplivajo na vizualno kulturo svojih prebivalcev, kar se pozna v njihovem odnosu do lepega. Razvit občutek za lepo pa je pomemben za uspešnost mnogih dejavnosti, kot so turizem, industrijsko oblikovanje tekstila, pohištva, avtomobilov in številnih drugih izdelkov.

3.3 Forma viva v Sloveniji

Za formo vivo je Zoran Kržišnik (1980) zapisal, da je "oblika, ki je življenje, življenje, ki je oblika". Likovni umetniki so si to ime izbrali za srečanja (simpozije), na katerih družno ustvarjajo svoje umetnine, se ob tem pogovarjajo o njih med seboj in z ljudmi v okolju, kjer delujejo. Kiparji so na pobudo umetnika Jakoba Savinška po letu 1960 organizirali takšno srečanje na polotoku Seča pri Portorožu, kjer so klesali skulpture v kamnu. Hitro so

Slika 4: Forma Viva v Sloveniji; Vir: Katalog Forma Viva

srečanje razširili še v Kostanjevico na Dolenjskem, kjer so si za material izbrali les. In nato so se začeli srečevati še v jeklarskih Ravnah na Koroškem, kjer so nastajale skulpture v železu. V Mariboru so si za gradivo izbrali beton, kar je bila takrat precejšnja novost. Vsa ta srečanja so povezali v Mednarodni simpozij kiparjev Forma viva. Za organizacijo je skrbel Upravni odbor, sestavljen iz ljudi, ki so delovali v politiki in gospodarstvu ter so skrbeli za financiranje. Za ustvarjalno plat pa je skrbel Umetniški svet, ki so ga sestavljali priznani likovni kritiki in umetniki.

V četrto stoletje so v vseh štirih krajih nastale izjemne umetniške zbirke, saj so na Formi vivi sodelovali najvidnejši svetovni umetniki, ki so svoje umetnine zapustili Sloveniji. Naša dežela je postala pojem naklonjenosti do likovne umetnosti. Zoran Kržišnik (1980) je o tem zapisal: "Nenadoma je dobilo celotno gibanje Forme vive pri nas še novo dimenzijo: če je bil v Seči poudarek na soočenju umetnika z od narave danim, neobdelanim gradivom v naravnem okolju, v Kostanjevici poudarek na spajanju s tradicijo – na bogatenju tradicije s cepljenjem tujih prvin v domače deblo – v umetniško preoblikovanem okolju, pa se je v Ravnah umetnik soočil z zahtevami sodobnega življenja v samem industrijskem procesu, pomeni Maribor in njegovo gradivo doslej največji izziv vsem, ki nam je pri srcu ideja Forme vive in ki smo prepričani v njeno življenjskost."

Slovenska Forma viva je doživljala veliko pozornost svetovnih umetniških krogov. Udeleževali so se je največji kiparji. Ob tem pa je moral eden od njenih pobudnikov Stane Bernik (1981) kar kmalu kritično zapisati: "Tega se žal dovolj ne zavedamo in zagradelji so verjetno tudi naši sklepi o prihodnosti te manifestacije prirejeni okvirom naše vsakdanje kulturniške prakse, ki takim projektom doslej ni bila vselej pravično pa tudi ne dobrohotno naklonjena."

Mojca Drčar Murko (1990) pa je v Formi vivi prepoznala tudi napoved novih časov, ki so nastopili po letu 1990: "Zamisli Forme vive – mednarodnega delovnega sožitja kiparjev v kiparskih surovinah, ki se prilegajo naravnemu okolju Kostanjevice, Seče, Raven, Maribora – je prav gotovo ena od izrazov pozitivne utopije o univerzalnem sodelovanju, ki je našo družbo navdihovala na srečo mnogo prej, preden je bilo s končanjem hladne vojne in odstranjevanjem železne zaveske mogoče začeti z uresničevanjem njenih vrednot v praktičnem življenju."

4 MARIBORSKA FORMA VIVA V BETONU

4.1 *Zamisel*

O Formi vivi Maribor je Breda Sluga Kolar (2008) zapisala naslednje: "Forma viva Maribor je bila zamišljena kot trienalni dogodek, pričela se je jeseni leta 1967 in z manjšimi odstopanji potekala vse do leta 1986, ko se je s šesto izvedbo tudi končala. Mariborski simpozij je umetnikom ponudil beton in železobetonski, v slovenskem umetniškem prostoru povsem novo izhodišče. Z izbiro materiala, ki je ključen v gradbeništvu, je mesto simbolično zaznamovalo svojo hitro rastočo urbano podobo. Ideji je sledila umestitev skulptur, zato so dela našla prostor v stanovanjskih naseljih, šolah in drugih javnih objektih, za katere so predvidevali intenziven pretok ljudi. Prav tako se kipi prostorsko, tonsko in strukturno navezujejo predvsem na okoliško arhitekturno tkivo. Z izborom materiala in umestitvijo je mariborski simpozij poudaril predvsem urbano noto in sodobnost."

Vsi pripisujejo posebne zasluge za nastanek mariborske Forme vive gradbenemu podjetju Stavbar. Moje poizvedovanje pri ljudeh, ki poznajo mariborske razmere v tistem času – konec šestdesetih let – je pokazalo, da so verjetni "očetje" zamisli o skulpturah v betonu kar ljudje iz Umetniškega sveta Forme vive, posebej Zoran Kržišnik, Stane Bernik in Slavko Tihec, ki so s pomočjo dr. Vladimirja Bračiča in Stojana Požarja našli pot do Stavbarja, kjer sta idejo sprejela Branko Leskovar in Boris Majaron. Zelo hitro sta se Stavbarju pridružili še preostali dve veliki mariborski gradbeni podjetji Gradis in Konstruktor.

Naklonjenost gradbenikov je bila zelo potrebna, saj skulptur v betonu kipar ne more narediti sam, ampak mu morajo pomagati ljudje, ki se spoznajo na tehnologijo betonskih konstrukcij. Gradbena podjetja so razen tega prispevala tudi material, kar je bilo zaradi dimenzij konstrukcij veliko vredno.

Kiparji so preživeli v mestu povprečno po mesec dni, kolikor je trajal posamični simpozij. Najprej so pregledali lokacije, ki so bile predvidene za postavitve skulptur in se odločili za eno od njih. Nato so izdelali model skulpture, včasih v pomanjšani ali pa tudi kar originalni velikosti. Sledilo je dogovarjanje z gradbeniki, kako bi skulpturo izdelali: temelji, železobetonska struktura, vrsta betona, ureditev okolja itd. Končno so skulpturo tudi "zgradili".

Razporeditev skulptur v mestu je bila precej občutljiva. Maribor je imel razmeroma majhno mestno jedro na levem bregu Drave, v katerem je bila natrpana vsa "kultura". Vse drugo so bila predmestja, ki niso imela mestnega videza. Med vojno je bilo v bombardiranih porušeni 40 % hiš, kar so po vojni na hitro popravili z najbolj skromnimi sredstvi. S Formo vivo bi lahko del "praznin" izpopolnili z odličnimi umetniškimi stvaritvami. Posebej dobrodošlo je bilo, da se je Forma viva vključila v izgradnjo "novega Maribora" na desnem bregu Drave.

4.2 Predstavitev skulptur in avtorjev

Forma viva Maribor je mesto obogatila z 19 atraktivnimi skulpturami. Na zemljevidu "Kolesarske poti Forma viva" je razvidna njihova razporeditev, številke pa kažejo zaporedje njihove postavitve. V takem zaporedju jih bom tudi predstavila. Fotografije sem posnela v avgustu 2010.

Slika 5: Zemljevid kolesarske poti Forma Viva

Skulpture simpozija 1967

Avtor: Takeshi KUDO (Japonska)

Lokacija: Zelenica pred Frankolovsko 7-9

Takeshi Kudo se je rodil leta 1937. Diplomiral je na Akademiji za likovno umetnost v Tokiju leta 1964, kjer je sedaj profesor. Njegove betonske skulpture stojijo v mnogih mestih na Japonskem in drugod.

Avtor: Tone LAPAJNE (Slovenija)

Lokacija: Zelenica pred Gosposvetsko 46

Tone Lapajne se je rodil leta 1933 v Ljubljani. Diplomiral je pri prof. Borisu Kalinu. Njegova posebnost je slikanje z mešanico barv in zemlje z Ljubljanskega barja in iz Sečoveljskih solin. Leta 1977 je prejel nagrado Prešernovega sklada.

Avtor: Lino TINE' (Italija)

Lokacija: Kidričev trg

Lino Tine' se je rodil leta 1932 na Siciliji, sedaj pa živi v Milanu. Diplomiral je na Umetniškem inštitutu v Firencah in na Akademiji Brera v Milanu. Imajo ga za odličnega posnemovalca antičnega in etruščanskega duha.

Skulpture simpozija 1970

"Most do človeka"

Avtor: Bradford GRAVES (ZDA)

Lokacija: Ploščad pred EPF

Bradford Graves se je rodil leta 1939 v Dallasu in diplomiral na School of Visual Arts v New Yorku. Umrl je leta 1998. Po njegovi smrti so v Kerhonksonu uredili "Gravesov park skulptur".

"Srečanje"

Avtor: Momčilo KRKOVIĆ (Srbija)

Lokacija: Zelenica pred Gosposvetsko 9

Momčilo Krković se je rodil leta 1929 na Baniji in diplomiral na Akademiji v Beogradu. Ustvaril je številne spomenike v različnih krajih nekdanje Jugoslavije.

"Človeštvo"

Avtor: Masami MASUDA (Japonska)

Lokacija: Zelenica na križišču Titove in Ul. Pariške komune

Masami Masuda se je rodil leta 1944. Končal je Akademijo Masashito v Tokiju.

Avtorica: Vlasta ZORKO (Slovenija)

Lokacija: Trg Miloša Zidanška

Vlasta Zorko se je rodila leta 1934. v Mariboru, kjer tudi živi in ustvarja. Končala je ALU v Ljubljani. Mariborčani jo še posebej poznamo po kipu Generala Maistra.

Skulpture simpozija 1973

Avtor: Janez BOLJKA (Slovenija)

Lokacija: Pročelje Jemčevega bloka na Prešernovi 10b

Janez Boljka se je rodil leta 1931. Diplomiral je na Akademiji v Ljubljani. Ob kiparstvu se ukvarja tudi z grafiko.

Avtor: Luciano CESCHIA (Italija)

Lokacija: Zelenica na križišču Ljubljanske in Ul. Proleterskih brigad

Luciano Ceschia se je rodil leta 1926 v Tarcentu in umrl leta 1991. v Vidmu. Umetniško šolo je končal v Benetkah. Ukvarjal se je tudi z grafiko, keramiko itd. Je nagrajenec Beneškega bienala.

"Krogla"

Avtor: Slavko TIHEC (Slovenija)

Lokacija: Mestni park

Slavko Tihec se je rodil v Mariboru leta 1928. Umrl je leta 1993. Diplomiral je na ALU v Ljubljani, kjer je bil do smrti tudi profesor. Mariborčani hodimo vsakodnevno mimo njegovega spomenika NOV na Trgu svobode. Leta 1967 je prejel nagrado Prešernovega

sklada in Prešernovo nagrado leta 1983.

Skulpture simpozija 1977

Avtor: Banzo MATSUURA (Japonska)

Lokacija: Ptujška cesta

Banzo Matsuura se je rodil leta 1926. Diplomiral je na tokijskem kolidžu za umetnost in tehnologijo.

Avtor: Maciej SZANKOWSKI (Poljska)

Lokacija: Bresternica

Maciej Szankowski se je rodil leta 1938. Likovno akademijo je končal v Varšavi. Bil je profesor likovne umetnosti v Zakopanah, Poznaniu in Torinu. Znamenit je njegov "Vodnjak spomina" v Wrocławu.

"Fontana"

Avtor: Lujo VODOPIVEC (Slovenija)

Lokacija: Hotel Slavija, danes RTV Center Maribor

Lujo Vodopivec se je rodil leta 1951. Diplomiral je na ALU pri prof. Dragu Tršarju. Poučuje na ALU. Leta 1988. je prejel nagrado Prešernovega sklada in Jakopičevo nagrado 1992.

Skulpture simpozija 1983

"Spirala"

Avtor: Harunori FUJIMOTO (Japonska)

Lokacija: Ploščad ob Ul. S. Severja 10a

Harunori Fujimoto se je rodil leta 1948. Diplomiral je arhitekturo v Kyotu in kasneje kiparstvo v Bologni. Dela kot arhitekt in urbanist v Osaki, kjer je sooblikoval znameniti park Hagi Shizuki.

"Cvet"

Avtorica: Mojca SMERDU (Slovenija)

Lokacija: EPF, Razlagova 20

Mojca Smerdu se je rodila leta 1951. in je hči znanega kiparja Frančiška Smerduja. Kiparstvo je diplomirala na ALU pri prof. Dragu Tršarju.

"Jedro"

Avtorica: Jelisaвета ŠOBER POPOVIĆ (Srbija)

Lokacija: Zelenica v Kliničnem centru

Jelisaвета (Josipa) Šober Popović se je rodila leta 1923. v Mariboru. Vojno je preživela v izgnanstvu v Srbiji, po vojni pa je končala beograjsko ALU. Igrala je vidno vlogo v srbskem likovnem življenju. Umrla je 29. maja 2009.

Skulpture simpozija 1986

"S soncem, za ta posebni kraj"

Avtor: Robert Lee ADZEMA (ZDA)

Lokacija: Ploščad na Cesti XIV. divizije 20.

Robert Lee Adzema se je rodil leta 1944. v New Yorku. Oblikovanje in likovno umetnost je diplomiral na Indiana University. Njegove sončne ure so popularne po celem svetu. Mariborska skulptura je dobila v enciklopedijah novo ime "Single Digital Sundial".

Avtorica: Dragica ČADEŽ LAPAJNE (Slovenija)

Lokacija: OŠ Gustava Šiliha

Dragica Čadež Lapajne se je rodila leta 1940. Diplomirala je na ALU pri prof. Borisu Kalinu. Poučevala je na ljubljanski Pedagoški fakulteti. Leta 1986 je prejela nagrado Prešernovega sklada.

Avtor: Will NETTLESHIP (ZDA)

Lokacija: Zelenica pred UGM

Will Nettleship se je rodil leta 1944. Študiral je na Columbiji v New Yorku. Delal je kot kovač in varilec. Razvija javno spomeniško plastiko, s katero posega v krajinsko ureditev.

4.3 Današnje stanje in pomen mariborske *Forme vive*

Maribor ima malo javnih spomenikov: nekaj starejših (Kužno znamenje, Florjan, dve fontani), nekaj spomenikov zaslužnih kulturnikov (Jurčič, Prežih, Slomšek, Schreiner), nekaj pomnikov na Prvo in Drugo svetovno vojno (dva Maistra, Kidrič, "Kojak", Talci, Volkmerjev prehod) in še peščica raztresenih skulpturic. Glede na to je 19 markantnih plastik *Forme vive* ogromna pridobitev za kulturno podobo mesta.

Zavedati se moramo, da so avtorji skulptur *Forme vive* svetovno znani kiparji, ki jih navajajo vsi pomembni pregledi in enciklopedije likovne umetnosti. V mnogih primerih se tam navajajo prav mariborske plastike kot najopaznejša dela teh avtorjev. Mesto torej poseduje neprecenljivo vrednost, ki jo mora skrbno varovati in jo primerno predstaviti javnosti.

Pri obhodu skulptur *Forme vive* avgusta 2010 sem opazila, da je čas opravil svoje in da se začenjajo pojavljati poškodbe, ki bi jih morali sproti 'celiti'. Navajam pregled po enakem vrstnem redu, kot sem skulpture predstavila.

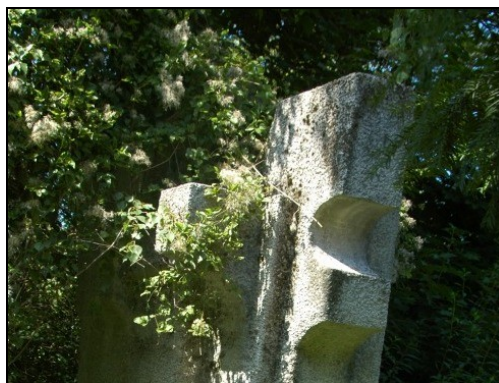
- Kudova skulptura pri 'Bumerangu', Frankolovska 7-9, je popacana in popisana ter bi jo bilo treba temeljito obnoviti. Okolje je neurejeno in sploh je umetnino težko najti.

- Lapajnetova skulptura ob Gosposvetski cesti ima manjše poškodbe. Na sicer posrečeni lokaciji jo prerašča rastlinje, zato je premalo na očeh mimoidočih.
- Tinejev 'Steber' na Kidričevem trgu so verjetno poškodovale veje bližnjih dreves in je potreben pazljive obnove pri vrhu. Tudi okolje ni primerno urejeno.

- Gravesova skulptura pred EPF je lepo obnovljena.
- Krkovičeva skulptura na začetku Gosposvetske je žal nasprotje svojega imena 'Srečanje', saj je povsem zaraščena z grmovjem, nedostopna in daje videz zanemarjenosti. Obdana s številnimi šolami ne odigrava vloge, ki bi jo lahko.

- Masudova skulptura ob Titovi cesti je v dobrem stanju. Pogačnikov 'Zdravilni kamen', ki so ga kasneje postavili v bližini, ji ni odvzel dominantnosti.
- Skulptura Vlaste Zorko je z ureditvijo Zidanškovega trga še pridobila na impresivnosti.
- Skulptura Boljka na bloku Jemčevega vrta deluje skladno z zamisljo.
- Ceschijeva 'Počena krogla' ob Ljubljanski ulici je obnovljena, okolje je urejeno in je lahko vzor, kako bi morali skrbeti za Formo vivo.
- Enako velja za Tihca v Mestnem parku, ki se ga sicer pogosti razgrajachi v bližnjem glasbenem paviljonu ne dotaknejo. Lepe umetnine se očitno čuvajo same.
- Matsuurov obelisk ob Ptujski cesti je nekoliko zgubljen in premalo vpliven v prostoru. Arhitekti bi morali najti način, kako ga z ureditvijo okolja bolje izkoristiti.

-
- Naravi naklonjena skulptura Szankowskega v nekdanjem bresterniškem avto-kampu je pozabljena, ker je praktično nedostopna in le z drugega brega Drave se ljudje sprašujejo, za kakšno zgradbo sploh gre. Gre pa dejansko za hudo zanikrnost in ne bo presenečenje, če bo nekdo umetnino kar podrl.
 - Prav to se je zgodilo z Vodopivčevo fontano, ki je nekoč stala pri Slaviji. Graditelji garaž in trgovine City so jo preprosto 'ikvidirali' in ruševine odpeljali v gramoznico. Sramoto sta razkrila novinarja Kristjan Sande in Lučka Gruden, ki sta tudi poskrbela, da umetnina – sicer okrnjena in poškodovana – danes stoji na zelenici RTV centra pod Pekrsko gorco. To je najhujši incident, ki se je zgodil Formi vivi v Sloveniji, za kar ni nihče odgovarjal, niti se ni opravičil. Če bi na podoben način podrl kakšno staro garažo, bi zanesljivo morali na sodišče.

- Fujimotova 'Spirala' je sicer pristala na parkirišču, vendar kljub temu zelo učinkovito deluje v okolju. Žal 'novi Maribor' ni povsem dograjen, zato tudi skulptura ni središče uglednega trga, kot bi si zaslužila.
- 'Cvet' Mojce Smerdu je postavljen tako, da ga študentska množica prav nič ne moti. Bi pa prišel bolj do izraza, če bi odstranili nepotrebne klopi ali nekaj podobnega iz njegove okolice.
- Skulptura Šober Popovičeve pred stolpnico Kliničnega centra je zgubljena in neopazna, kot da ne gre za umetniško delo, ki je takšni javni instituciji še kako potrebno. Zelenico, na kateri stoji, bi morali temeljito preurediti.
- Svetovno znana Adzemova 'Sončna ura' pred nekdanjo občinsko zgradbo Pobrežje je sicer dobro ohranjena, vendar pa za njo vedo le lokalni prebivalci. Načrtovalci so se glede njene lokacije očitno zmotili in na kakšnem drugem mestu bi bila prava atrakcija.

-
- Skulptura Čadež Lapajnetove je na šolskem dvorišču, ki je z njo gotovo pridobilo, vendar pa jo je zelo težko najti. Tam deluje kot eno od igral, kar verjetno ni bil njen namen. Je tudi počečkana in potrebna obnove.

- Nettleship je prispeval skulpturo v obliki nekakšne talne ureditve, ki jo je najtežje prezentirati javnosti. Spraševanje mimoidočih mi je povedalo, da si večina sploh ne predstavlja, da gre za kiparsko stvaritev. Zato je izziv za urejevalce okolja in za UGM, kako jo sploh predstaviti.

Pohvaliti je treba idejo o 'kolesarski poti Forma viva', ki je zelo posrečen način popularizacije kiparskih umetnin v mestu.

Na začetku sem postavila tri hipoteze:

- Formo vivo v betonu so ustvarili veliki umetniki iz Slovenije in tujine in predstavlja kulturni zaklad našega mesta;
- obstaja možnost, da so skulpture zaradi starosti več deset let in zaradi materiala, betona, ki ni večen, ter pomanjkljivega vzdrževanja poškodovane;
- okolje skulptur je pomanjkljivo ali neustrezno urejeno in skulpture ne pridejo do izraza.

Z opazovanjem in raziskovanjem lahko vse tri hipoteze potrdim.

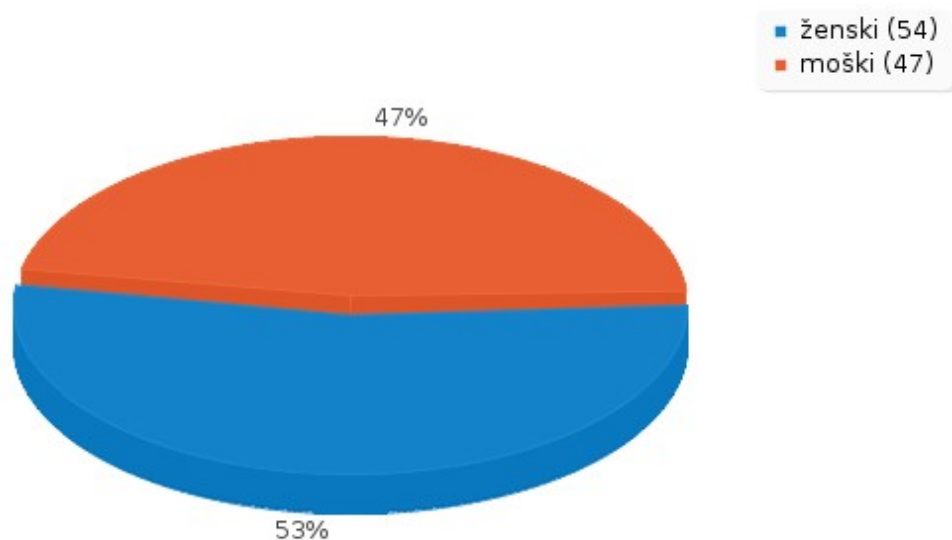
5 ANKETA MED MARIBORČANI O FORMI VIVI

5.1 Opis vzorca anketiranih in vprašalnik

Anketo sem izvajala v mesecu novembru 2010. Med naključnimi udeleženci (s pojmom Mariborčan sem tokrat zajela prebivalce mesta in obmestnih naselij, ki bodisi živijo, bodisi delajo ali obiskujejo šolo v mestu) v eni osnovni šoli, v eni gimnaziji, eni poklicni šoli ter v dveh delovnih organizacijah. Z vzorcem sem zajela 101 udeleženca, od tega 54 ali 53 % ženskega spola in 47 ali 47 % moškega spola.

Spol:

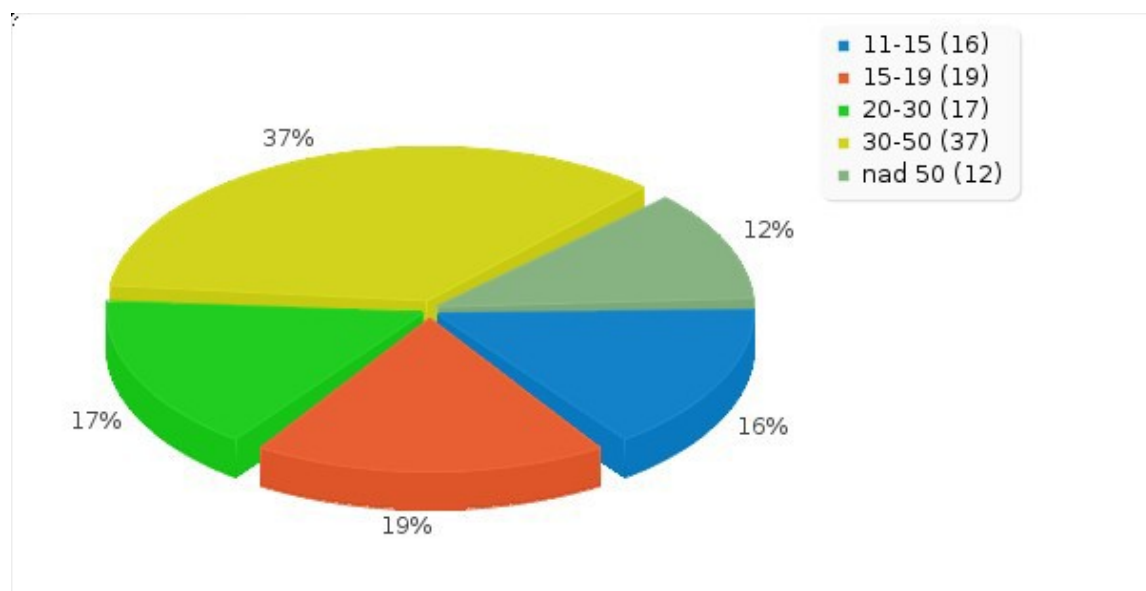
Odgovor	Število	Odstotek
ženski (F)	54	53.47 %
moški (M)	47	46.53 %
Brez odgovora	0	0.00 %

Starih od 11 do 15 let je bilo 16 anketiranih, od 15 do 19 let 19 anketiranih, od 20 do 30 let 17 anketiranih, od 30 do 50 let 37 anketiranih in starih nad 50 let 12 anketiranih. Glede na status je bilo 16 učencev, 19 dijakov, 7 študentov, 53 zaposlenih, 3 brezposelni in 3 upokojenci.

Starost:

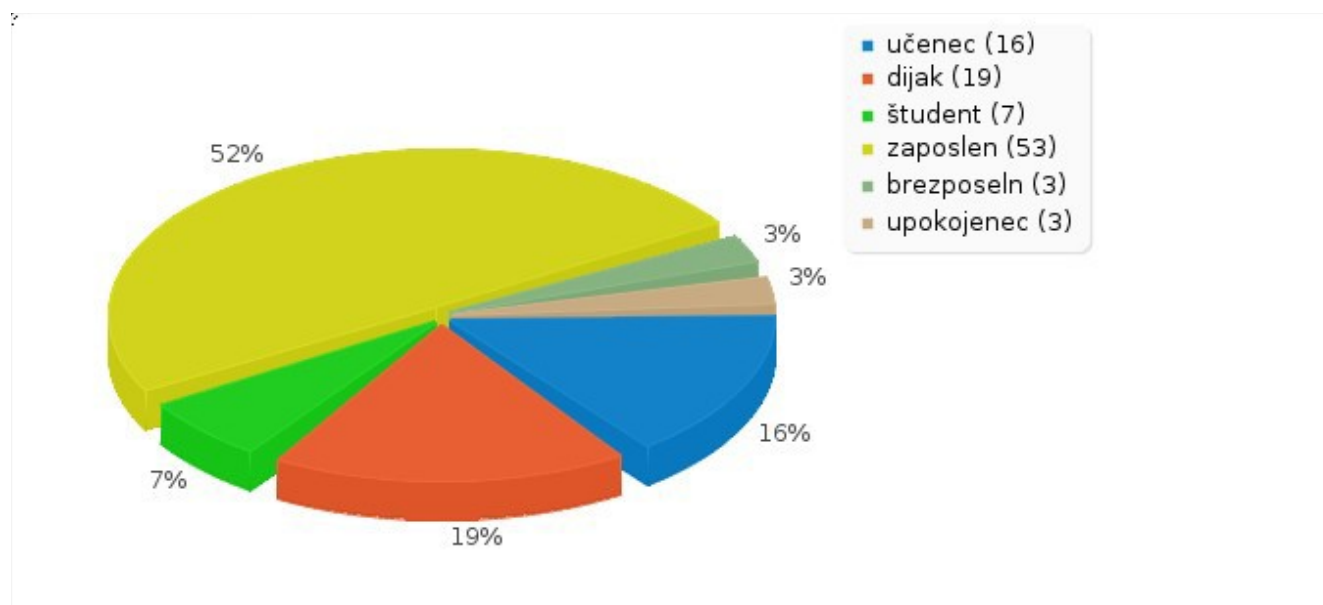
Odgovor	Število	Odstotek
11-15 (a)	16	15.84 %
15-19 (b)	19	18.81 %
20-30 (c)	17	16.83 %
30-50 (d)	37	36.63 %
nad 50 (e)	12	11.88 %
Brez odgovora	0	0.00 %

Prikaz statusa anketiranih

Status

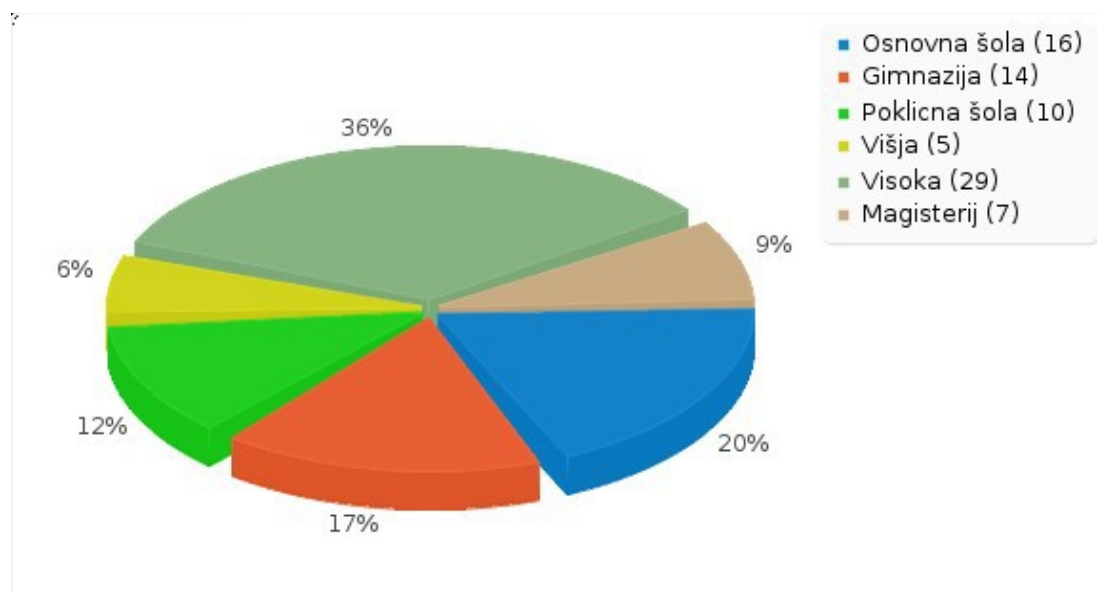
Odgovor	Število	Odstotek
učenec (a)	16	15.84%
dijak (b)	19	18.81%
študent (c)	7	6.93%
zaposlen (d)	53	52.48%
brezposeln (e)	3	2.97%
upokojenec (f)	3	2.97%
Brez odgovora	0	0.00%

Prikaz izobrazbene strukture anketiranih

Izobrazba:

Odgovor	Število	Odstotek
Osnovna šola (a)	16	19.75 %
Gimnazija (b)	14	17.28 %
Poklicna šola (c)	10	12.35 %
Višja (d)	5	6.17 %
Visoka (e)	29	35.80 %
Magisterij (f)	7	8.64 %
Doktorat (g)	0	0.00 %
Brez odgovora	0	0.00 %

Večina (74 ali 73 %) anketiranih prihaja iz mesta, 27 ali 27 % pa s podeželja.

Ocenjujem, da je struktura anketiranih takšna, da dopušča previdne posplošitve dobljenih rezultatov.

Z anketnim vprašalnikom sem zbrala podatke o:

- obiskovanju kulturnih prireditev,
- obisku Umetnostne galerije Maribor,
- poznavanju pojma Forma viva,
- poznavanju mariborske Forme vive v betonu,
- odnosu do skulptur na javnih mestih,
- poznavanju izbranih mariborskih skulptur,
- stališču glede morebitnega nadaljevanja Forme vive,
- seznanjenosti s kolesarko potjo Forma viva,
- pogledu na največje znamenitosti Maribora.

Večina vprašanj je bila zaprtega tipa, kar pomeni, da so anketirani izbirali med ponujenimi odgovori. Izjema so bila vprašanja o avtorjih in lokaciji izbranih skulptur.

5.2 Rezultati ankete

Obiskovanje kulturnih prireditev

91 % anketiranih je odgovorilo pritrdilno, 9 % pa ne obiskuje kulturnih prireditev. Med obiskanimi prireditvami je na prvem mestu kino, sledijo pa gledališče, slikarske razstave, kiparske razstave in na koncu literarni večeri. Kar 21 % anketirancev je obkrožilo odgovor "drugo", kjer so navedli koncerte, Festival Lent, en anketiranec pa tudi martinovanje.

Obisk Umetnostne galerije Maribor

Večina (74 %) je že obiskala UGM in sicer največ z družino oziroma s starši (38 %), s šolo (32 %), sam (22 %), 8 % pa ob drugih priložnostih.

Seznanjenost s Formo vivo

66 % anketirani je že slišalo za Formo vivo, 34 % pa še nikoli.

Seznanjenost z mariborsko Formo vivo v betonu

39 % anketiranih jo pozna, 55 % zanje ne ve, 6 % anketiranih pa je odgovorilo, da jih to ne zanima. Na dodatno vprašanje, koliko skulptur sestavlja mariborsko Formo vivo pa je pravilno (vseh skulptur je 19) odgovorilo le 20 %, največ (46 %) se jih je odločilo za število 10, nekaj manj (34 %) pa za število 5.

Odnos do javnih skulptur v mestu

Velika večina anketiranih – kar 89 % - ocenjuje, da javne skulpture prispevajo k ugledu mesta in k boljšemu počutju prebivalcev. 4 % jih misli, da ne prispevajo, 7 % anketiranih pa to ne zanima.

Poznavanje izbranih skulptur

V vprašalniku smo anketiranim ponudili fotografije izbranih petih skulptur in želeli zvedeti če jih prepoznajo, kdo je avtor in kje stojijo. Dobili smo naslednji rezultat:

- Tihčevo kroglo je prepoznalo 91 % anketiranih, 61 % je poznalo lokacijo in 11 % avtorja;
- Adzemovo Sončno uro je prepoznalo 35 % anketiranih, 3 % je vedelo za lokacijo, in 17 % za avtorja;
- Vodopivčevo Fontano je prepoznalo 35 %, 9 % je vedelo za lokacijo in 15 % za avtorja;
- Szankowskijevo Okno je prepoznalo 30 %, 4 % pozna lokacijo in 53 % avtorja;
- Matsuurov Obelisk je prepoznalo 12 %, lokacijo je navedlo 17 %, avtorja pa 25 %.

Stališče do nadaljevanja Forme vive

Velika večina anketiranih (83 %) soglaša, da bi veljalo nadaljevati s Formo vivo v Mariboru. Le 5 % se jih s tem ne strinja, 12 % pa to ne zanima.

Seznanjenost s kolesarsko potjo Forma viva: 15 % anketiranih pozna to kolesarsko pot, 85% pa zanje ne ve.

Kaj je največja znamenitost Maribora: Med ponujenimi možnostmi so anketirani izbrali takole: 35,64 % Festival Lent, 34,65 % Stara trta, 9,90 % Nogometni klub Maribor, 8,91% Anton Martin Slomšek, 2,97 % Europark, 2,97 % SNG Maribor, 0,99 % Univerza Maribor, 4,95 % drugo.

5.3 Razprava o rezultatih

Na splošno so se anketirani izkazali s pozitivnim odnosom do kulture, saj je rezultat več kot 90 % obiskovanje kulturnih prireditev zelo vzpodbuden podatek, pomemben tudi za EPK. Pove nam, da nimamo le dobrih umetnikov, ampak tudi dobro publiko. Pri tem je interes za kulturo enakomerno porazdeljen po celotni strukturi anketiranih, le pri učencih osnovne šole ga je manj, kar pa je posledica njihove mladosti, ko še nimajo izoblikovanega odnosa do kulture.

Primerjava pokaže, da v gledališče hodijo ženske pogosteje od moških, da je skupina v starosti od 20 do 30 let slabo zastopana in da ljudje s poklicno in tehnično izobrazbo redkeje zaidejo v gledališče.

Tudi razstave obiskuje dvakrat več žensk kot moških. Na njih prevladujejo ljudje z visoko izobrazbo, družboslovne smeri, ki stanujejo v mestu.

Najbolj obiskan je še zmeraj kino in tudi tukaj so v prednosti ženske, sicer pa so vse kategorije precej enakomerno zastopane.

Poznavanje mariborske Forme vive je najboljšje pri starejših od 50 let, ki se verjetno spomnijo nastajanja skulptur. Najslabše jo poznajo študenti oziroma stari med 20 in 50 let. Slabo poznavanje se je pokazalo tudi med anketiranimi, ki ne živijo v mestu.

Večinsko in enakomerno prisotno v vseh kategorijah anketiranih je prepričanje, da javne skulpture, kakršna je Forma viva, povečujejo ugled mesta. Enako sliko kažejo tudi odgovori na vprašanje, ali bi veljalo nadaljevati s postavljanjem skulptur Forme vive – vsi to podpirajo.

Razen za Tihčevo Kroglo v Mestnem parku, so podatki o poznavanju skulptur Forme vive precej nizki - okoli tretjine anketiranih. Najbolj neopažen je Obelisk ob Ptujski cesti – le 12 % je vedelo za njega. Presenetili so me podatki o zelo dobrem poznavanju avtorjev skulptur, kar sem skušala naknadno preveriti in mnogi so mi rekli, da so pač pogledali na Google. Ne vem, kako na to gledajo drugi izvajalci anket, jaz pa sem vzela za realnejši podatek poznavanje lokacije, ki ga ni na spletu, njihovo poznavanje pa je precej nižje.

Na vprašanje o največji znamenitosti Maribora so si odgovor, da je to Nogometni klub Maribor izbrali učenci osnovne šole in brezposelni. Vsi drugi so se odločali med Festivalom Lent in Staro trto. Festival Lent je izbralo več žensk kot moških, Staro trto pa starejši od 50 let, z visoko izobrazbo, naravoslovci in upokojenci. Pričakovala sem višjo uvrstitev SNG Maribor, Slomška in Univerze. Upala sem, da bo pod "Drugo" kdo navedel tudi Formo vivo, ki je v vprašalniku nisem hotela neposredno sugerirati. Zadovoljna sem, da ni nihče izbral Europarka.

Na osnovi pridobljenih rezultatov lahko potrdim hipoteze:

- večina anketiranih obiskuje kulturne prireditve;

-
- med moškimi in ženskami ni občutnejše razlike pri obiskovanju kulturnih prireditev;
 - mlajši, učenci in dijaki, kulturne prireditve najpogosteje obiskujejo s šolo;
 - kulturnih prireditev se pogosteje udeležujejo ljudje z izobrazbo višjo od srednje;
 - prepoznavnost Forme vive je najmanjša pri mlajših ljudeh;
 - anketirani se strinjajo, da je prepoznavnost Forme vive pomembna za prepoznavnost mesta;
 - prepoznavnost skulptur med anketiranimi je slaba;
 - anketirani Forme vive ne postavljajo na visoko mesto med znamenitosti mesta.

Ovržem naslednji hipotezi:

- med moškimi in ženskami ni občutnejše razlike pri obiskovanju kulturnih prireditev;
- vprašani se ne strinjajo z dodatno postavitvijo skulptur.

Ker večina ljudi obiskuje vsaj eno izmed kulturnih prireditev, so to prostori in priložnosti, kjer bi lahko širili tudi prepoznavnost Forme vive z domišljenimi reklamnimi akcijami. Pri tem bi bilo potrebno razmisliti o posebnem nagovarjanju žensk in moških, saj se ni toliko pokazala razlika v obiskovanju kulturnih prireditev sploh, kot se je pokazala v vrsti prireditve, ki jo obiskujejo. Prepoznavnost Forme vive bi bilo med mladimi mogoče dvigniti tudi z dejavnostmi v šoli. Razmisliti bi morali, na katere načine dvigniti prepoznavnost med srednje in nižje izobraženimi. Prepričanost v pomen Forme vive in pripravljenost ljudi, da podprejo postavitev dodatnih skulptur sta spodbuda za naprej in dobro izhodišče.

6 SKLEP – FORMA VIVA V EVROPSKI PRESTOLNICI KULTURE

Leta 2012 bo Maribor Evropska prestolnica kulture, kar je velika priložnost, da mesto pokaže vse svoje znamenitosti in dragocenosti. To niso samo uprizoritve, koncerti in razstave, ampak mora mesto razgrniti tudi svoje umetniške nepremičnine. Tujci, ki jih bo takrat veliko več kot sicer, ne bodo čakali zgolj večernih prireditev, ampak bodo hoteli doživeti mariborsko kulturo čez dan, si jo pogledati in jo fotografirati. Japonci so še posebej množični obiskovalci kulturnih prestolnic in v Maribor bodo prišli s trdnim namenom, da si ogledajo skulpture svojih štirih pomembnih kiparjev, ki so ustvarjali na Formi vivi. To mora biti neposreden povod, da je treba v program EPK vključiti tudi Formo vivo in se na obisk dobro pripraviti.

Ugotavljam, da je raziskava v celoti potrdila moja predvidevanja in pričakovanja o tem, da je Forma viva 'skriti kulturni zaklad' Maribora. Zato predlagam nekaj načinov, da bi dvignili njeno podobo v mestu. V nekaterih izmed teh lahko sodeluje tudi moja generacija.

Sistem posvojitve

Šole morajo biti s programom zavezane, da poskrbijo za skulpture Forme vive v svoji mestni četrti do te mere, da o pomenu z dejavnostmi ozaveštujejo učence, ti spremljajo njihovo stanje in javljajo morebitne poškodbe, vandalizem, zaraščenost. Na nivoju občine bi spodbudili oblikovanje strokovne ekipe, ki bi prevzela tudi sodelovanje s šolami in pomagala redno odpravljati težave. Šolski delovni načrt bi predvideval tudi četrtletne preglede stanja Forme vive, katerih povzetke bi posredovali UGM in drugim institucijam, ki bi na osnovi tega poskrbele za ustrezno vzdrževanje oziroma ga spodbudile.

Kulturni dan

S pomočjo likovnih pedagogov lahko spodbudimo šole, da imajo v svojih letnih delovnih načrtih predvideno predstavitev Forma vive v sklopu kulturnega dne. Predstavitve bi zajemala tako podrobnejše spoznavanje umetnika oziroma avtorja Forma vive, čas nastanka in okoliščine nastanka, razumevanje umetnine ter ustvarjanje. Šole, ki so pa te dejavnosti že pripravile, bi spodbudili, da bi izkušnje delili z drugimi.

Pešpot

Po vzoru kolesarske poti Forma viva bi lahko pripravili tudi karto pešpoti za turiste in domače prebivalce, ki jih zanima umetnost.

Mestni vlak

V času projekta Evropska prestolnica kulture bi reklamirali Formo vivo in za izbrane skupine turistov pripravili vožnjo z mestnim vlakom jurčkom z ogledom skulptur.

Verjamem, da bo Umetnostna galerija Maribor pripravila primerno publikacijo z vsemi podatki o Formi vivi. Bolj pa me skrbi, ali bo mogoče v letu dni popraviti poškodbe na skulpturah, urediti njihovo okolje in jih ustrezno označiti z napisnimi tablami, ki jih sedaj ni ali pa niso več čitljive. To bi morali zagotoviti v sklopu EPK.

Končno bi morali najti rešitev za Vodopivčevo Fontano, ki sedaj v delih počiva pri RTV Maribor pod Pekrsko gorco. Ker gre za kulturni greh mesta, bi v letu EPK lahko popravili napako in skulpturo postavili na mesto in v obliko, kot ji pripada.

Iz ankete izhaja, da bi prebivalci Maribora podprli nadaljevanje Forme vive, ki je bila prekinjena pred več kot dvajsetimi leti. Če bi vsaka tri leta postavili vsaj eno skulpturo, bi mesto pridobilo dodatne umetniške dragocenosti in bi se lahko uveljavilo v svetu kot edinstvena kiparska metropola. Osnova za to obstaja in škoda je, če je ne znamo izkoristiti.

Zbrani podatki jasno potrjujejo, da so stvaritve, ki so nastale na Formi vivi v betonu, izjemne umetnine. Ker se tega ne zavedamo dovolj, je to res "skriti zaklad" našega mesta, ki ga je treba ponovno odkriti, ga sprejeti kot ponos našega mesta in ga pokazati svetu.

Čas terja svoje in skulpture v betonu kažejo poškodbe, ki jih je treba hitro pozdraviti, sicer bo škoda nepopravljiva. Nekaj je že narejenega in nekatere skulpture sijejo v vsej svoji vrednosti, vendar je treba hitro ukrepati tudi v drugih primerih. V raziskavi sem opozorila na vse takšne poškodbe.

Velike umetnine zahtevajo tudi primerno urejeno okolje, da pridejo do izraza. Žal so nekatera okolja skulptur prej zanemarjena kot urejena. Ugotovila sem, da lokacija za nekatere skulpture ni bila najbolj srečno izbrana oziroma so se stvari okoli njih razvijale drugače, kot je bilo predvideno, in v teh primerih bi morali razmisliti tudi o možnosti njihove premestitve na primernejšo lokacijo.

Prebivalci Maribora preslabo poznajo vrednost Forme vive. Če je sami ne cenimo, jo težko predstavimo drugim kot kulturni zaklad.

7 VIRI

BERNIK, Stane (ur.) (1980) Katalog Forma viva 73, 74. Ljubljana: Mednarodni simpozij kiparjev "Forma viva".

BERNIK, Stane (1981) Uvod. Katalog Forma viva 17, 18, 19, 20. Ljubljana: Mednarodni simpozij kiparjev "Forma viva".

BRAČIČ, Vladimir (1983) Uvod. Mednarodni simpozij kiparjev Forma viva Maribor. Maribor: Mestna kulturna skupnost.

DRČAR MURKO, Mojca (1990) Uvod. Katalog Forma viva. Ljubljana: Mednarodni simpozij kiparjev "Forma viva".

HOYER, Sonja (ur.) (1981) Katalog Forma viva 17, 18, 19, 20. Ljubljana: Mednarodni simpozij kiparjev "Forma viva".

HOYER, Sonja (ur.) (1983) Katalog Forma viva. Ljubljana: Mednarodni simpozij kiparjev "Forma viva".

HOYER, Sonja (ur.) (1986) Katalog Forma viva. Ljubljana: Mednarodni simpozij kiparjev "Forma viva".

HOYER, Sonja (ur.) (1990) Katalog Forma viva. Ljubljana: Mednarodni simpozij kiparjev "Forma viva".

KOLAR SLUGA, Breda (2008) Forma viva Maribor 1967-1986. Maribor: Umetnostna galerija Maribor.

KRŽIŠNIK, Zoran (ur.) (1980) Uvod. Katalog Forma viva 17, 18, 19, 20. Ljubljana: Mednarodni simpozij kiparjev "Forma viva".

MOŽE, Peter (ur.) (1983) Mednarodni simpozij Forma viva Maribor. Maribor: Mestna kulturna skupnost Maribor.

Fotografije na straneh 11-21 so iz osebnega arhiva.

8 PRILOGE

8.1 ANKETNI VPRAŠALNIK – Forma viva v Mariboru

Pozdravljeni!

Sem Nika Kositer, učenka 8. razreda OŠ Franca Rozmana-Staneta Maribor. Pripravljam raziskovalno nalogo, s katero bom sodelovala na natečaju Mladi za napredek Maribora. Da bi lahko odgovorila na zastavljena raziskovalna vprašanja, sem pripravila anketni vprašalnik. Kljub temu da je vprašalnik anonimen, prosim, da na vprašanja odgovarjate tako, kot v resnici mislite ali čutite, saj bom le tako lahko prišla do zanesljivih, objektivnih in veljavnih rezultatov. Hvala za sodelovanje.

Navodilo: Na vprašanja odgovorite tako, da obkrožite črko pred ustreznimi odgovori, obkrožite DA /NE ali odgovor zapišite na črto.

Spol: M Ž

Starost: a. 11-15 b. 15-19 c. 20-30 č. 30-50 d. nad 50

Status: a. učenec b. dijak c. študent č. zaposlen d. brezposeln e. upokojenec

Če ste na vprašanja odgovorili s c, č, d ali e, prosim, odgovorite še na vprašanji o izobrazbi.

Dosežena izobrazba:

a. osn. šola b. gimnazija c. Pokli. šola č. višja d. visoka e. magisterij f. doktorat

Smer izobrazbe: a. družboslovna b. naravoslovna c. tehnična

Prebivališče: a. mesto b. vas

1. a) **Obiskujete kulturne prireditve?** DA NE

Če ste na zgornje vprašanje odgovorili z DA, prosim, odgovorite še na naslednje.

1. b) **Katere kulturne prireditve ste obiskali v zadnjem letu?** Obkrožite lahko več odgovorov.

- a. gledališko predstavo
- b. literarni večer
- c. slikarsko razstavo
- č. kiparsko razstavo
- d. ogled filma

e. drugo: _____

2. a) Ali ste že kdaj bili v Umetnostni galeriji Maribor? DA NE

b) Če ste odgovorili z DA, zapišite način oziroma vrsto obiska.

a. sam

b. s starši

c. z družino

č. s šolo

d. službeno

e. drugo: _____

3. Ste že slišali za izraz Forma viva? DA NE

4. Vam je znano, da v Mariboru obstaja svetovno znana Forma viva v betonu?

DA NE ME NE ZANIMA

5. Se strinjate, da skulpture na javnih mestih prispevajo k ugledu mesta in boljšemu počutju meščanov?

DA NE ME NE ZANIMA

6. Približno koliko skulptur sestavlja mariborsko Formo vivo?

20 10 5

7. Ali ste že videli katero izmed naslednjih skulptur? Obkrožite DA ali NE. Če poznate avtorja ali lokacijo skulpture, jo prosim pripišite.

DA NE

Lokacija: _____

Avtor: _____

DA NE

Lokacija: _____

Avtor:... _____

DA

NE

Lokacija: _____

Avtor: _____

DA

NE

Lokacija: _____

Avtor:.. _____

DA

NE

Lokacija: _____

Avtor: _____

8. Bi se strinjali s postavitvijo dodatnih skulptur v okviru mariborske Forme vive?

DA

NE

ME NE ZANIMA

9. Ali veste, da v Mariboru obstaja kolesarska pot med skulpturami Forme vive?

DA

NE

10. **Kaj je po vašem sploh največja znamenitost Maribora?**(Izberete lahko samo eno možnost).

- a. Slomšek
- b. NK Maribor
- c. Stara trta
- č. Slovensko narodno gledališče
- d. Europark
- e. Festival Lent
- f. Univerza
- g. Drugo: _____